

RÜŞTÜ BOZKURT

İyi bir girişimci “proje-odaklı” çalışma yapabilendir

Etkin bir girişimciden söz ettiğimizde, hem hayalleri ile gelişmeleri uç noktalarda yakalayabilen, hem de hayallerinin ayaklarını yere sağlam bastırarak uzmanlarla çalışabilen insanları anlıyoruz

Bir sözcüğün anlamını kavramanın pratik yollarından biri sözlüklere bakmaktır. Önce Türkçe sözlükte “proje”nin anlamına baktım. Tasarım sözcüğü ile proje sözcükleri eş anlamda kullanılmıştı: Proje tanımlanırken “**tasarlama işi ya da tasarımı olan biçim**” deniyordu. Sonra Ana Britannica’ya başvurduğum. Latince’deki “**proiectio**” sözcüğünün karşılığı olan “**proje**” maddesinde geniş bir açıklama yapılıyordu: “**İleri çıkmak**”, “**bir şeyi ileriye ulaştırmak**”, geniş anlamda ileriye yönelik her türlü tasarı. Sözcük dar anlamında, böyle bir tasarımın ayrıntılarını gösteren bir plan, kesit gibi teknik çizimleri anlatmak amacıyla kullanılır. Günümüzde daha çok tasarım sözcüğünün kullanıldığı mimarlıkta avan proje (ön proje), kesin proje, uygulama projesi gibi anlatımlar kullanılır. Bunlar sırasıyla ilk öneri, kesinleştirilmiş tasarım ve ayrıntı tasarımlarıdır. Bu anlatımlarla tasarımların hangi ölçekte olduğu da belirtilmiş olur” diye açıklama sürdürülüyor; yapı konusundaki projelerle ilgili kavram çeşitliliği aktarılıyordu.

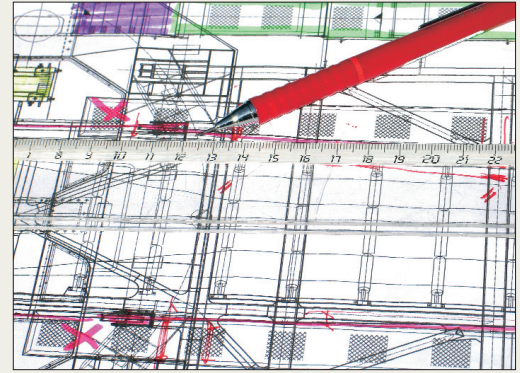
ABD gibi bilim ve teknoloji çalışmalarının çok önde olduğu ülkede kendini kanıtlamış bir bilim insanımız olan **Feryal Özel** kendisiyle yapılan bir söyleşide ısrarla altını çiziyordu: “... **Eğitim konusunda yapılabilecek en önemli şey projeye yönelik eğitime geçmesidir.**”

Aynı saptamayı yıllardır her toplantıda tekrarladığım için kendime bir yandaş bulmanın sevincini yaşıyorum.

Özel’in de belirttiği gibi, hem merakımızdan, hem de bilinmeyen kaynakları arayışımızdan doğan projeler uzun dönemde sonuç verebilir. O nedenle, genel çerçeveleri yakalamak önemlidir; ama o çerçevelere uyumlu projelerimiz yoksa çerçeve tartışmaları durmadan tekrarlanan verimsiz tartışmalara dönüşebilir.

ÖNGÖRME İNSANIN GELİŞMİŞ YANIDIR

Birçok canlı içgüdüsel olarak önlem alır. Karın-

calar mevsiminde yiyecek toplar. Kimi canlılar gövdelerinde yağ biriktirir. Birçok canlı doğanın ritmine uyarak yer değiştirerek yaşamını sürdürür.

Önlem alma konusu canlılar arasında daha yaygındır da, “**öngörme**” becerisi en ileri düzeyde insanlarda rastlanan bir yetenektir. Biz öngörmede bulunuyor; o öngörünün gerektirdiği önlemleri alabiliyoruz.

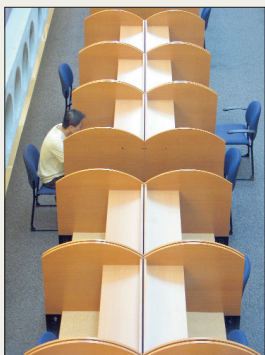
Öngörmenin çok değişik nedenlerinden söz edebiliriz.

Öncelikli nedeni “**tehdit algılaması**”dır. Gelişmiş insan beyni, gelecekte can güvenliğini tehdit edebilecek gelişmeleri öngörür; koruma önlemlerini ona göre düzenler. Örneğin Çin Seddi, insanlık tarihinde tehdit algılamasına karşı öngörülmüş, projelendirilmiş ve hayata geçirilmiş en hacimli önlemlerden biridir.

Bugün de bir ülke uluslararası füze yapıyorsa; öteki ülke ya onu etkisiz kılacak bir kalkan oluşturuyor ya da daha etkili silahını yaparak caydırıcı etkisini kullanmayı deniyor.

Bir başka öngörüü doğal olaylara karşı yaparız. Sel basmasını diye tarlanın kıyısına taştan setler örülmesi, kanallar açılması vb. önlemleri düşünelim.

Geleceği ön görme, olası gelişmelere göre hangi alternatif tepki stratejilerini uygulayacağımızı belirleme insanî yeteneğin en ileri ucudur. Bu öngörü bilgi ve fikir düzeyinde olabileceği gibi, bir binanın yapı-

mı, bir tesisin kurulması, herhangi bir örgütlenmenin gerçekleştirilmesi gibi değişik konuları içerebilir.

PROJE HAYALLERİN AYAKLARINI YERE BASTIRIR

Canımızı, aklımızı, malımızı, neslimizi ve inançlarımızı korumanın sürdürülebilirliğini sağlamak için projelere ihtiyacımız vardır. Proje demek, yapacağımız işin sınırlarını çizmektir. O nedenle her proje önce bir **“potansiyel araştırması”** gerektirir.

İçinde bulunduğumuz iş çevresinin ne gibi potansiyeller yarattığı; bu potansiyellerin ne kadarını değerlendirebileceğimizi düşünmeye başladığımızda, zihnimizde projeler de uçuşmaya başlar.

Etkin bir girişimci düşlerine sınır koymadan örgüler yapan; ortaya projeler koyan insandır. Etkin bir uzmanlık da, girişimci zihinlerin ortaya attığı projelerin yarattığı potansiyelin ne kadarına erişebileceğimizi nesnel ölçülere indirgemektir.

Her projenin bir fizik sınırları vardır. Bu kimi zaman coğrafyanın engelleridir; kimi zamanda toplum kurumları ile ilgilidir. Elimizin altındaki teknolojilere aşamayacağımız fizik sınırları dikkate almayan bir proje eksiktir.

Bir adım daha ilerisi, sosyo-ekonomik yasaların bilinmesidir. Örneğin, **“eşit olmayan gelişmeler yasası”** ve **“kuvvetler yasası”** hakkında bir fikriniz yoksa ülkemiz gibi geniş ve farklı bir coğrafyada bölgesel gelirden eşitlik fikrine kendinizi alabildiğine inandırabilirsiniz. Yapacağınız projelerde, söz konusu iki yasanın **“doğa kritik eşige yakın durmaz”** ilkesini göz ardı edebiliriz.

Sosyo-ekonomik yasaları dikkate almayan projeler bir süre sonra başarısızlığa uğrar, ne kadar büyük umut ve beklentiler yaratmışlarsa, o kadar da büyük çöküntü yaratabilirler.

Bir proje toplumun algılamasını yani kültürünü de dikkate almalıdır. Kitle desteğini arkasına almayan hiçbir proje büyük başarılar yaratamaz. En cesur liderler bile, kitle desteğini arkalarına almak için çok usta bir **“meşrulaştırma dili”** yaratırlar.

Bir toplumun **“hukuk sisteminin”** kısıtlarını bilmeden etkili bir proje yapılması mümkün değildir. O nedenle uzmanlar, projelerinde **“hukuki çerçeve”** analizi yapar; ülkelerde geçerli yasal düzenlemelerin hangi kısıtlarını, hangi olanakları yarattığını dökerler. Ancak az gelişmiş ülkelerde, zayıf hukuk sisteminin bulunduğu yerlerde, anonim ikincil ilişkiler yerine yüz yüze birincil ilişkiler geçerli olabilir. Bu himaye sistemine dayalı ülkelerde de hızlı bir kalkınmaya pek tanık olunmamıştır.

Projeler ülkelerin **“finans sistemlerinin işleyişini”** de dikkate almazlarsa, hem ilk yatırım maliyetlerini, hem de işletme dönemi maliyetlerini olumsuz etkileyen gelişmelerle yüzleşebilirler.

Düş kurmasını bilen girişimciler, takımlarına hesap yapmasını bilen uzmanlaşmış teknisyenleri alır-

sa, ayakları yere sağlam basar. Tersine teknisyenlerin **“ölçü tutuculuğu”**, girişimcilerin **“hayal coşkusu”** aşırıya kaçarsa beklenen sonucu yaratmayan eksikli projelerin peşine takılmamıza neden olabilir.

PROJELERİ ÇOK TARTIŞMALIYIZ

Proje yapmaktan ne anladığımızı çok tartışmalıyız. Bir kavram kargaşasına yol açmamalıyız. Proje dendiği zaman ilk adımda, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri, insan kaynağının niteliğini, hazır altyapıları, yeni altyapı ihtiyaçlarını, toplumun örgütlenme düzeyini, öngörme ve önlem alma yeteneğini vb. bir dizi yapıyı dikkate almalıyız.

İkinci adımda, ekonomik varlıklarda ne durumda olduğumuzu nesnel biçimde ortaya koymalıyız: Ürün ve yöntemlerin hepsi bu bağlamda irdelenmesi gereken hususlardır.

Üçüncü adımı bankacılık ve sigortacılık sistemi, teşkilatlanmamış kredi piyasalarının etkilerini vb. bir dizi yasal ve yasal olmayan etkiyi dikkate almalıyız.

Dördüncü adım, medeni hukuk, ticaret hukuku ve ceza hukuku gibi iş yapmayı özendiren ya da caydırıcı yasal yaptırımların analiz edilmesidir.

Bir ülkenin sosyal güvenlik sistemi, kültürel erişebilirlik, kadın-erkek eşitliği, eğitimde fırsat eşitliği, eğitim-öğretimin kalitesi projelerde beşinci aşamada ele alınması gereken hususlardır.

Altıncı adımda teknolojik uygulamalar, bilimsel bulgular, bizim bu gelişmeler karşısındaki konumuzun ne olduğunu hesaplamaktır.

Ülkenin otoriter yönetim sistemiyle mi, parlamenter sistemle mi yönetildiği bir projenin temel konularından biridir. Bu sistemleri derinliğine analiz etmek gerekir. Sistemlerin işleyişi de önemlidir. Örneğin bir seçim sistemi, siyasi partilerin yapısı ve işlevlerini yerine getirmeleri gibi. Bu yedinci adımdan sonra, sekizinci adımda sınıfsal sorunlar da projelerde ele alınır: Bireysel mikro düzeyli sorunlar, topluluk ilişkileri ve toplumsal etkileşimler vs.

Etkin bir girişimciden söz ettiğimizde, hem hayalleri ile gelişmeleri uç noktalarda yakalayabilen, hem de hayallerinin ayaklarını yere sağlam bastırarak uzmanlarla çalışabilen insanları anlıyoruz. O nedenle proje üzerinde daha sık tartışmalıyız.

Proje demek, yapacağımız işin sınırlarını çizmektir. O nedenle her proje önce bir **“potansiyel araştırması”** gerektirir. İçinde bulunduğumuz iş çevresinin ne gibi potansiyeller yarattığı; bu potansiyellerin ne kadarını değerlendirebileceğimizi düşünmeye başladığımızda, **zihnimizde projeler de uçuşmaya başlar.**